

Profesor Andrzej Sieradzki – Uczony i Nauczyciel

Profesor Andrzej Sieradzki urodził się 11 marca 1955 roku w Kołaczkowie (pow. wrzesiński, woj. wielkopolskie) w Pałacu Władysława Reymonta, w którym po wojnie mieszkali jego rodzice. Ukończył szkołę podstawową w pobliskim Kaczanowie. W latach 1970–1974 uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego im. Henryka Sienkiewicza we Wrześni. Już w szkole podstawowej przejawiał zainteresowanie językiem polskim, toteż polonistka zasugerowała mu wybór liceum ogólnokształcącego i dalsze studia humanistyczne. W szkole średniej młody Andrzej rozwijał tę pasję, zaczytując się w „Pamiętniku Literackim”, „Życiu Literackim” czy „Literaturze na Świecie”. Interesował się biografią Juliana Tuwima.

W roku 1974 Andrzej Sieradzki zdał maturę i podjął studia na kierunku filologia polska w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (na ówczesnym Wydziale Filologicznym, obecnie Wydziale Filologii Polskiej i Klasycznej). Do dziś pamięta egzamin wstępny, podczas którego rzetelnie odpytywali go prof. Jarosław Maciejewski i prof. Tadeusz Witczak. Jako student polonistyki był oczarowany wykładami prof. Tadeusza Witczaka, zajęciami z gramatyki historycznej prof. Moniki Gruchmanowej czy gramatyki opisowej prof. Marii Steffen-Batogowej. Zainteresowania lingwistyczne Profesora sięgały jednak znacznie dalej, fascynował się także wykładami z językoznawstwa ogólnego prowadzonymi przez prof. Michała Hasiuka, znawcę językoznawstwa bałtyckiego i germanistę. Przez trzy lata uczestniczył też w prowadzonym przez profesora lektoracie języka litewskiego. Gdy przyszedł czas na wybór seminarium magisterskiego, Andrzej Sieradzki trafił do grupy prof. Zygmunta Zagórskiego,



który to wówczas zaczynał badania nad integracją języka, a także zajmował się badaniami składniowymi. Zainteresowania naukowe młodego Sieradzkiego koncentrowały się jednak bardziej na zagadnieniach gramatyki historycznej, w szczególności fonetyki, dlatego też podjął się samodzielnych poszukiwań źródeł do pracy magisterskiej. Śledził wtedy polemiczne pisma religijne z XVI wieku, studiował Mączyńskiego, dzięki czemu poszerzył i ugruntował wiedzę z historii języka. Po pierwszym roku seminarium opiekun naukowy ukierunkował uwagę Andrzeja Sieradzkiego na problematykę technik słowotwórczych polszczyzny. Dzięki temu, w 1978 roku, w wyniku zestawienia teorii technik słowotwórczych z XVI-wieczną polszczyzną powstała praca magisterska *Techniki słowotwórcze w polszczyźnie XVI i XVII wieku*, oceniona przez prof. Zagórskiego jako bardzo dobra oraz uznana przez recenzenta, prof. Wojciecha Rzepkę, za rewolucyjną.

Świeżo upieczony magister filologii polskiej szybko otrzymał zaproszenie do dalszej współpracy naukowej z promotorem. Z tego względu nie podjął proponowanej mu pracy nauczyciela we wrzesińskim technikum weterynaryjnym. Ponieważ jednak otrzymanie etatu na uczelni nie było od razu możliwe, zatrudnił się w Bibliotece Raczyńskich, gdzie został przydzielony do pracy na stanowisku młodszego bibliotekarza w Muzeum Literackim im. Henryka Sienkiewicza. W czasie pracy w muzeum prowadził równoległe badania dialektologiczne nad integracją językową obszaru gorzowskiego. Pracę starszego asystenta w Zakładzie Języka Polskiego IFP UAM otrzymał 1 października 1981 roku. Panowała wówczas zasada, aby nowo zatrudniony pracownik wykładał wszystkie przedmioty, zatem Andrzej Sieradzki prowadził zajęcia z tak różnych obszarów, jak język staro-cerkiewno-słowiański, gramatyka opisowa czy dialektologia. W tym też czasie inspirował się rosyjskojęzycznymi podręcznikami do gramatyki, nawiązywał do nowych kierunków w lingwistyce, interesował się m.in. generatywizmem.

W roku 1989 uzyskał tytuł doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa polskiego na podstawie rozprawy zatytułowanej *Słowotwórstwo rzeczowników, przymiotników i czasowników w siedemnastowiecznych księgach miejskich Gniezna*, będącej efektem wieloletnich badań lingwisty nad rękopisami tego regionu, zachowanymi w trzydziestu czterech księgach archiwalnych. Od tego też roku zajmował stanowisko adiunkta w Zakładzie Języka Polskiego, a po jego podziale – w Zakładzie Historii Języka Polskiego. W latach 90. XX wieku opublikował dwie monografie: *Derywacja przymiotników denominalnych w siedemnastowiecznych księgach Gniezna* (wydana przez Wydawnictwo Naukowe UAM w 1991 roku) oraz *Prefiksacja czasownikowa w siedemnastowiecznych księgach miejskich Gniezna* (wydana przez Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w 1993 roku).

W roku 2004 nakładem Wydawnictwa Naukowego UAM ukazała się monografia Badacza zatytułowana *Prefiksalne derywaty czasownikowe w „Rozmyślaniu przemyskim”*. Dwa lata później Andrzej Sieradzki uzyskał stopień naukowy doktora habilitowanego na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, kontynuując pracę zawodową – już jako profesor – w Zakładzie Historii Języka Polskiego Instytutu Filologii Polskiej UAM do roku 2012, a następnie w Zakładzie Lingwistyki Antropologicznej (od roku 2013, po wyodrębnieniu się tego zakładu z Zakładu Historii Języka Polskiego).

W roku 2013 Profesor Sieradzki otrzymał z rąk prezydenta Bronisława Komorowskiego tytuł profesora zwyczajnego. Dalej aktywnie pracował w Zakładzie Lingwistyki Antropologicznej IFP UAM, pełnił także funkcję kuratora, a następnie kierownika Zakładu Gramatyki Porównawczej w Instytucie Filologii Słowiańskiej UAM.

Szerokie zainteresowania badawcze Profesora Andrzeja Sieradzkiego mają swój wyraz w imponującym dorobku publikacyjnym, poczynając od prac o słowotwórstwie polszczyzny dawnej, leksyce staro- i średniopolskiej, przez liczne i różnorodne pozycje onomastyczne, aż po badania sławistyczne i hebraistyczne.

Początkowy okres aktywności naukowej i publikacyjnej Profesora obfitował w teksty poświęcone słowotwórstwu języka polskiego w ujęciu historycznym [por. m.in. *O technikach słowotwórczych (na podstawie materiału szesnastowiecznego)*; *Słowotwórstwo czasowników ruchu w księgach miejskich Gniezna z II połowy XVII wieku*]. W centrum zainteresowania Badacza znajdowały się techniki derywacyjne (por. m.in. *Ruch po osi wertykalnej w konstrukcjach syntaktycznych opartych na czasownikach prefiksalnych*; *Staropolskie konstrukcje syntaktyczne konstituowane przez derywaty z prefiksem w-*), również w perspektywie porównawczej (por. *Staroczeskie konstrukcje syntaktyczne oparte na derywatach z prefiksem při- i ich polskie odpowiedniki z prefiksem przy-*). Z wielką pasją pisał o leksyce dawnej – zarówno uzualnej (*Formuły komunikujące czas w rękopiśmiennych księgach miejskich Gniezna z XVII i XVIII wieku*), jak i literackiej, w szczególności o języku religijnym w tekstach polszczyzny dawnej (por. m.in. *Wyrazy z semantycznego pola ‘piękno’ w średniowiecznych tekstach biblijnych*; *Rzeczowniki zakon i testament w średniowiecznych tekstach religijnych*; *Leksykalne eksponenty pojęć ‘odkupienie’ i ‘zbawienie’ w średniowiecznych tekstach biblijnych*; *Miejsce przebywania Boga w parafrazach psalterzy Mikołaja Reja i Johana van der Campen*; *Wpływ chrześcijańskiej wizji rzeczywistości na kształt językowy psalterzy W. Wróbla i Mikołaja Reja*; *Pojęcie ‘piekło’ w „Psalterzu Dawidowym” M. Reja*), a także o fonetyce (*Wariantywne cechy fonetyczne XVII-wiecznej części kroniki benedyktynek poznańskich*). Interesował go wpływ języków obcych na rozwój polszczyzny, czemu dał wyraz w badaniach

nad zapożyczeniami (*Latynizmy w siedemnastowiecznym druku o cudownym obrazie kolegiaty szamotulskiej*) i technikami tłumaczeniowymi (por. *Tłumaczenie łacińskich rzeczowników persona, substantia i species w „Rozmyślaniu przemyskim”* czy *Tłumaczenie ofiar starotestamentowych w „Psalterzu Dawidowym”* Mikołaja Reja).

W obszarze zainteresowań naukowych Profesora Sieradzkiego, obok słowotwórstwa historycznego, mieszczą się także badania onomastyczne, którym poświęcił wiele lat wyteżonej pracy naukowej. Efektem analizy słowotwórczego rozwoju dawnych nazwisk poznańskich jest przełomowa dla regionalnych i ogólnopolskich badań antroponomastycznych praca pt. *Poznańskie derywaty nazwiskowe XVI–XVIII wieku*, wydana w 2013 roku. Badaniom antroponimii różnych grup społecznych i obszarów Wielkopolski dał wyraz w wielu artykułach naukowych, takich jak: *Frazy denotujące mieszkanki wsi we wrzeńskich księgach chrztu z I połowy XVIII wieku*; *Derywowane nazwiska odzawodowe w dokumentach poznańskich od XVI do XVIII wieku*; *Nominacja Żydów w szamotulskiej księdze ławniczej z końca XVI wieku*; *Imiona świętych w datacjach dokumentów poznańskich z końca XVI wieku (prolegomena badawcze)*; *Antroponim jako podstawa grupy nominalnej w poznańskich księgach złoczyńców z XVI wieku* i wiele innych. Opracował też liczne hasła *Słownika nazwisk mieszkańców Poznania XVI–XVIII wieku*. Mechanizmom semantyczno-motywacyjnym dającym się uchwycić w procesie tworzenia się polskich nazwisk przyjrzał się w tekstach, takich jak: *Semantyczna kategoria ‘obcy’ w nazwiskach polskich z sufiksem -ski (XV–XVIII wiek)* czy *Słowotwórstwo nazwisk polskich doby staro- i średniopolskiej*. Obszarem, w którym Językoznawca zgłębiał antroponimie w połączeniu ze sferą sacrum różnych kultur, były badania prowadzone do publikacji: *Teonim Perun w leksyce średnio- i nowopolskiej (na podstawie słowników)* oraz *Nazwa osobowa Tryfon (i formy pochodne) w antroponimii na ziemiach polskich (od XV do końca XX wieku)*.

Badacz interesował się również toponimią wielkopolską, dając temu wyraz w tekstach, takich jak: *Identyfikacja ulic w księgach ławniczych Szamotuł z końca XVI wieku*; *Identyfikacja ulic w siedemnasto- i osiemnastowiecznych księgach miejskich Pobiedzisk*, a także chrematonimią, o czym świadczą liczne teksty, m.in. *Od skrzyni do statku. Arka Noego w polskich przekładach biblijnych XVI wieku* oraz *Nazwy zakonów w szesnasto- i siedemnastowiecznych tekstach poznańskich*. Szczególne miejsce w dorobku publikacyjnym Profesora zajmuje także heortonimia polska, łacińska, bułgarska i rosyjska. Jej badaniom poświęcił Językoznawca takie prace, jak: *Nazwy Niedzieli Palmowej w tradycji Kościoła zachodniego*; *Średniowieczne nazwy pierwszej niedzieli po Wielkanocy w Kościele zachodnim*; *Nazwy katolickich święt maryjnych w „Kalendarzu św. św. Cyryla*

i Metodego” (Календаръ Св. Св. Кирилъ и Мемоудъ); *Heortonymy łacińskie i polskie w siedemnastowiecznych dokumentach sądowych Pobiedzisk (prolegomena badawcze)*). Profesor Sieradzki od lat interesuje się także hebraistyką, czego wyrazem są artykuły, takie jak: *Techniki tłumaczenia frazy תַּבְתָּ עֵצִי־גֹפֶר i jej łacińskiego odpowiednika arca de lignis levigatis w czeskich i polskich przekładach biblijnych z okresu od XIV do XVI wieku czy Tłumaczenie frazy אֲרֹן עֵץ i jej odpowiedników łacińskich w polskich tekstach biblijnych z XVI wieku*.

Szczególne miejsce w sercu Profesora Sieradzkiego zajmowała zawsze rodzinna Września. Miastu temu poświęcił uwagę zarówno w wielu publikacjach naukowych [oprócz wymienionych powyżej por. też m.in. *Identyfikacja rodziców stanu chłopskiego we wrzesińskich księgach chrztu z lat 1700–1725; Grupy nominalne o podstawie antroponimicznej we wrzesińskich księgach chrztu z XVIII wieku (prolegomena badawcze)*], jak i popularnonaukowych [*Września na starych pocztówkach czy Dawna Września (widokówki i zdjęcia z lat 1899–1945)*]. Jego wielkimi pasjami są także historia sztuki, architektura i podróże. Dla współuczestników odbywanych przez Niego wycieczek był zawsze niezastąpionym przewodnikiem, a swoje pierwsze wyprawy zagraniczne odbywał już w latach 80. (m.in. do Włoch i Turcji).

Profesor Andrzej Sieradzki jest członkiem Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego, Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Wypromował licznych magistrów filologii polskiej oraz troje doktorów w zakresie językoznawstwa polskiego i słowiańskiego.

Uczniowie i współpracownicy życzą Jubilatowi wielu lat życia w radości i dobrym zdrowiu.

Ewa Nowak-Pasterska